

Zbiornik Racibórz Dolny – informacja

1. Rys historyczny budowy zbiornika Racibórz

Kształtowanie istniejącego systemu ochrony przeciwpowodziowej dorzecza Górnej i Środkowej Odry zostało zakończone w latach trzydziestych XX wieku. System ten, był odpowiedzią na katastrofalne skutki powodzi końca XIX wieku i 1903 roku. W ramach tego systemu przewidywano do realizacji: zbiorniki retencyjne, suche zbiorniki przeciwpowodziowe - poldery, kanały ulgi i wały przeciwpowodziowe. Jednym z ważnych elementów tego systemu miał być zbiornik Racibórz, którego koncepcja budowy powstała na przełomie XIX i XX wieku.

Na tempo realizacji tej inwestycji wpłynęło wiele czynników, z których najważniejsze to dwie wojny światowe i wynikająca z nich niestabilna sytuacja geopolityczna oraz zmiany granic, po II wojnie brak wystarczających środków finansowych na rozpoczęcie budowy polderu. Po katastrofalnej powodzi z 1997 roku istniejące zabezpieczenia przeciwpowodziowe okazały się niewystarczające, zwłaszcza w odniesieniu do ochrony aglomeracji miejskich położonych nad Odrą i Nysą Kłodzką.

W opracowanej po 1997 roku przez Hydroprojekt Wrocław – Generalnej Strategii Ochrony przed powodzią dorzecza Górnej i Środkowej Odry – wykazano, że bez budowy zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny, nie można mówić o skutecznej ochronie przed powodzią doliny Odry od Raciborza do Wrocławia. Mając powyższe na względzie, inwestycja ta stała się jednym z ważniejszych elementów, powstałego po powodzi z 1997 roku i zatwierzonego przez Sejm Ustawą z dnia 6 lipca 2001, „Programu dla Odry 2006”.

W ramach „Programu dla Odry 2006” na terenie gmin: Krzyżanowice, Lubomia, Gorzyce dokończona została inwestycja pn. Polder Buków jako I element ochrony dorzecza Odry przed powodzią. Potrzeba budowy polderu Buków jako samodzielnego przedsięwzięcia inwestycyjnego wyłoniła się na początku lat 80-tych, jako efekt prowadzonych prac studialnych dla projektowanego zb. Racibórz oraz w związku z pilną potrzebą uregulowania stosunków wodnych w silnie zdewastowanym przez eksploatację kruszyw i nie rekultywowanych wyrobisk powyżej planowanego zbiornika.

2. Cel budowy zbiornika-polderu

Przedsięwzięcie „Zbiornik przeciwpowodziowy Racibórz Dolny na rzece Odrze woj. śląskie (polder)” realizowane jest w ramach Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej w Dorzeczu Rzeki Odry (POPDO). Realizacja Projektu zapewni ochronę przeciwpowodziową dla ponad 2,5 mln ludności zamieszkującej szereg miast, m.in. Racibórz, Kędzierzyn – Koźle, Krapkowice, Opole, Brzeg, Oława oraz Wrocław, a także wsi położonych w trzech województwach: śląskim, opolskim i dolnośląskim. Najważniejszym celem przedsięwzięcia jest zmniejszenie zagrożenia powodziowego (częstotliwości i wielkości strat ludzkich, społeczno-ekonomicznych i środowiskowych) w dolinie Odry od Raciborza aż po Wrocław.

Zostanie to osiągnięte dzięki podwójnemu oddziaływaniu polderu:

- po pierwsze: polder zapewnia retencję powodziową, która umożliwi znaczne obniżenie przepływów poniżej, a tym samym zwiększy się skuteczność istniejącego systemu ochrony przeciwpowodziowej (możliwość zatrzymania części fali powodziowej),
- po drugie: polder może opóźnić moment dojścia kulminacji fali odrzańskiej do ujścia Nysy Kłodzkiej, zmniejszając znacznie prawdopodobieństwo nałożenia się dwóch kulminacji fal (co było przyczyną katastrofalnych strat w 1997 roku).

Ponadto realizacja przedsięwzięcia znacząco podwyższy skuteczność istniejącego systemu ochrony przeciwpowodziowej w dolinie rzeki Odry. Budowa zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny jako

polderu, przyczyni się do realizacji jednego z celów Dyrektywy Powodziowej (zmniejszanie skutków powodzi), nie zagrażając realizacji celów środowiskowych Ramowej Dyrektywy Wodnej.

3. Podstawowe parametry zbiornika-polderu

Zbiornik przeciwpowodziowy Racibórz Dolny na rzece Odrze woj. śląskie (polder) będzie elementem wchodzącym w skład systemu ochrony przeciwpowodziowej doliny rzeki Odry. Zgodnie z przeznaczeniem będzie on miał charakter polderu, w którym woda będzie piętrzona jedynie w okresie przejścia wód powodziowych, zaś poza okresami powodziowymi nie będzie pełnił żadnych funkcji z punktu widzenia gospodarki wodą.

Zbiornik przeciwpowodziowy Racibórz Dolny na rzece Odrze woj. śląskie (polder) składa się z następujących obiektów budowlanych:

- Obiekt nr 1 - zapora czołowa wraz z budowlą przelewowo-spustową, umożliwiającą właściwe sterowanie przepływami wód powodziowych przez przedmiotowy zbiornik.
- Obiekt nr 2 - zapora lewobrzeżna wraz z urządzeniami towarzyszącymi.
- Obiekt nr 3 - zapora prawobrzeżna wraz z urządzeniami towarzyszącymi umożliwiającymi właściwą gospodarkę wodami na terenach położonych poza obrysem zbiornika oraz w jego czaszy (przepusty grawitacyjne i pompownie) oraz komunikację pomiędzy terenem usytuowanym w czaszy i po stronie odpowietrznej zapory.
- Obiekt nr 4 - zaplecze eksploatacyjne zbiornika.

Na lokalizację zbiornika wybrano odcinek doliny Odry od mostu drogowego Krzyżanowice - Buków do rozdziału wód powyżej Raciborza. Czasza zbiornika styka się ze wschodnim zboczem doliny w rejonie miejscowości Brzezina na długości 1,1 km. Pod mostem drogowym w Krzyżanowicach zbiornik przeciwpowodziowy łączy się z polderem Buków. Zapora czołowa zbiornika Racibórz Dolny jest zlokalizowana w kilometrze 46+300 Odry i zamyka zlewnię Odry o powierzchni około 6642 km². Zbiornik jest ukształtowany przez wybudowanie zapór czołowej i bocznych: lewobrzeżnej i prawobrzeżnej. Kształt zbiornika został uwarunkowany zabudową miasta Racibórz i istniejącą infrastrukturą techniczną, a w szczególności linią kolejową Kędzierzyn Koźle – Chałupki wzdłuż lewego obwałowania zbiornika i linią kolejową Racibórz-Markowice do Olzy na prawym brzegu zbiornika.

Podstawowe parametry zbiornika są następujące:

– poziom korony zapory	– 197,50 m npm
– maksymalny poziom piętrzenia	– 195,20 m npm
– objętość wody przy maks. piętrzeniu	– 185,0 mln m ³
– maksymalna powierzchnia wody	– 26,3 km ²
– długość całkowita zapór ziemnych	– 21,8 km
– maksymalna wysokość zapór ziemnych	– 11,1 m

4. Decyzje administracyjne niezbędne dla realizacji zbiornika-polderu

Dla potrzeb realizacji przedsięwzięcia pn. „Zbiornik przeciwpowodziowy Racibórz Dolny na rzece Odrze woj. śląskie (polder)” koniecznym jest posiadanie wymaganych prawem decyzji administracyjnych. Proces pozyskiwania ważniejszych z nich omówiono poniżej:

1. Decyzja Ministra Środowiska z dn. 9.11.1999r. - „Akceptacja Koncepcji Programowo-Przestrzennej budowy zb. Racibórz” (znak ZWiu-211-XIX-II/99).
2. Decyzja Ministra Środowiska z dnia 1.07.2002r. — akceptująca dokumentację geologiczno-inżynierską (znak DG/Kdgi/AS/489-1034).

3. Decyzja Wojewody Śląskiego z dnia 5.07.2004r. o ustaleniu lokalizacji zbiornika Racibórz na rzece Odrze w woj. śląskim z rygorem natychmiastowej wykonalności znak (RR-B.II/ID/7111/93/04r).
4. Decyzja Ministra Infrastruktury z dnia 21.09.2004r. utrzymująca w mocy, decyzję Wojewody Śląskiego o ustaleniu lokalizacji zbiornika Racibórz, zaskarżoną przez mieszkańców wsi Nieboczowy, reprezentowanych przez Społeczny Komitet (znak BP5k 025-120/04/2173).
5. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 8 02.2006r. oddalający skargę mieszkańców wsi Nieboczowy na decyzję Ministra Infrastruktury w przedmiocie lokalizacji inwestycji celu publicznego – zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz (sygn. akt IV S.A./Wa 926/04).
6. Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację inwestycji wydana została 7 września 2010 roku. W dniu 7 października 2010 roku organizacja WWF, będąca stroną w postępowaniu administracyjnym prowadzonym przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Katowicach, wniosła odwołanie od tej decyzji. W związku z tym decyzja nie jest ostateczna. WWF w odwołaniu wniósł o przeprowadzenie ponownej oceny wpływu planowanego przedsięwzięcia na środowisko na etapie postępowania w sprawie wydania pozwolenia na realizację inwestycji. Odwołanie to zostało przesłane do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie do rozpatrzenia. Ostateczny termin rozpatrzenia odwołania od decyzji został określony przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska na dzień 15 maja 2011 roku. W dniu 17 maja br. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska przesunął po raz kolejny termin rozpatrzenia odwołania. Decyzja Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska nr DOOŚ-oa.4204.1.2011 została wydana dnia 30 czerwca 2011 r.
7. Decyzję dot. pozwolenia wodnoprawnego wydał Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie nr 74/D/NN/12 z marca 2012 r.
8. Decyzja o pozwoleniu na realizację inwestycji Wojewody Śląskiego nr 1/2012 z dnia 26 listopada 2012 r. stała się ostateczna z dniem 12 stycznia 2013 r.

5. Realizacja zbiornika-polderu

- W marcu 2013 nastąpiło otwarcie ofert na wykonawcę robót budowlanych. Wartości ofert wynosiły od ok. 930 mln zł do 1 800 mln zł. Termin podpisania kontraktu z wybranym wykonawcą – hiszpańską firmą Dragados S.A. 18 czerwca 2013r. Termin rozpoczęcia robót budowlanych zbiornika - III kwartał 2013. Zakończenie zadania planowane jest na 2017 rok. Wartość kontraktu - 936 675 200 zł.
- Zakończono ocenę techniczną ofert na wybór inżyniera kontraktu na roboty budowlane, po zatwierdzeniu przez Bank Światowy, zostanie wyłoniony wykonawca.
- Równolegle prowadzone są prace przy budowie Nowej Wsi. W dniu 20 grudnia 2012r. zawarta została umowa pomiędzy Gminą Lubomia a RZGW Gliwice dotycząca współfinansowania przez RZGW budowy infrastruktury w Nowej Wsi. Umowa obejmuje następujące elementy Nowej Wsi: budowę dróg publicznych i wewnętrznych; budowę kanalizacji sanitarnej; budowę sieci kanalizacji deszczowej; budowę sieci wodociągowej (wraz z doprowadzeniem wody do Nowej Wsi); przebudowę sieci elektroenergetycznej; budowę oczyszczalni ścieków. Planowany termin zakończenia prac budowlanych - styczeń 2015 r.
- Od 15 października 2012 r. w pasie realizacji inwestycji zbiornika były prowadzone wyprzedzające prace archeologiczne. Prace w terenie są na ukończeniu. Nadzór archeologiczny na budowie będzie pełniony do końca 2017 roku.
- W pasie realizacji inwestycji prowadzona była również wycinka drzew. Termin zakończenia wycinki przypadał na dzień 15.03.2013 r. Zakończono też prace związane z uprzątnięciem terenu po wycince. W przeciągu 3 m-cy wycięto 11 tysięcy drzew z terenu planowanej inwestycji.

- Plan Zarządzania Środowiskiem dla budowy zbiornika Racibórz uwzględniający uwagi BŚ oraz raport z konsultacji publicznych uzyskał „no objection” z Banku Światowego.
- Wokół planowanego zbiornika wykonane zostały roboty związane z modernizacją piezometrów.

6. Finansowanie inwestycji

Budowa Polderu będzie realizowana z następujących środków:

- budżetu Państwa,
- kredytu Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (umowa pożyczki zawarta pomiędzy Rządem RP, a Bankiem z 11.05.2007 roku),
- kredytu Banku Rozwoju Rady Europy (umowa kredytu zawarta pomiędzy Rządem RP, a Bankiem z 11.05.2007 roku),
- środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej